

MEZŐ ERENC: A MAGYAR SPORT

áró Eötvös József, a lánglelkű magyar kultuszminiszter 1867-ben írt egyik cikkében a sólymázást, vadászást, lovaglást, agarászatot még a sportok közé számította. Cseppet sem meglepő ez, hiszen tulajdonképpen mai napig sem tudott kialakulni egységes vélemény arra nézve, mi tartozik a sport fogalma alá. Vannak (így a németek), akik pl. a tornát nem tartják sportnak, olyanok is szép számmal akadnak, akik a lövészettől, a ping-pongtól tagadják meg a sportjelleget, mások viszont a turisztikát a sportok közé

számítják. Ám, ha elfogadhatónak bizonyul ez a meghatározás:

A sport szórakozással és vetélkedéssel egybekötött testedzés, menten tárgytalanná válik minden vita. Meghatározásunk értelmében ugyanis ki kell rekesztenünk a sport birodalmából a báró Eötvös említette sportokat, mert egyikből hiányzik a testedző célzat, másikból a vetélkedés, a turisztikát is, mert ennek sem tartozéka a vetélkedés, az ú. n. gépsportokat, mert bennök a mozgató erőt nem a versenyző fejt ki, hanem a gép; épp így nem fogadhatjuk el sportnak – az ugratást kivéve – a lóversenyt sem.

Hazánkban évszázadokon át nagy volt a divatja a lovagi tornáknak, nemes ifjaink gerelyt, kopját törtek, nyíllal, lőfegyverrel célba lőttek, rudat hánytak, labdáztak, ám mindezt szórakozás, időöltés vagy harcijáték volt, de meghatározásunk értelmében sportnak ezek nem tekinthetők. Nem is nyúlhat vissza tárgyalásunk régiebb időbe, mint az 1825. év,

amely az első magyar testedző-intézménynek, a Pesti Nemzeti Vívó Intézetnek alapítási éve.

Ez intézet megteremtése az első komoly lépés a sportnak hazánkba való átültetésére. Nyugatról jön az ösztönzés, Franciaországból. Az új intézetnek első vívómestere Friedrich Ferenc is francia származású (eredetileg Frederic volt a neve és csak Németországban cserélte fel a németes hangzású Friedrich-re). Idővel fia vette át intézetét.

Friedricchel majdnem egyidőben egy másik külföldi mester is megtelepszik nálunk: Clair Ignác. Clair is francia származású volt. ősrégi francia nemes családból származott és mint a francia gárda tagja, Napóleont végigkísérte háborúiban s közben többször kitüntette magát. Napoleon bukása után kénytelen volt Franciaországból menekülni. Hazánkba jött és 1833-ban testgyakorló intézetet nyitott a Síp-utcában.

A külföldi mesterek sora Friedrichékkel és Clairrel még nem zárul le. A harmincas évek elején megtelepszik nálunk – az ugyancsak francia származású – Chappon Alajos., ő az első a külföldről jött mesterek közül, aki tollával is tekintélyt szerez magának, amennyiben 1839-ben testes könyvet ad ki, amelyben a tör-, kard- és bajonettvívást, valamint a gymnastikának akkor már szélteben-hosszában divatos fajtát, a voltgírozást (lovon való tornászást) ismerteti, 1848-ban pedig magyar és német nyelven kiadja a párbaj szabályait is.

A három francia mesternek munkáját folytatják gyermekeik és rövidesen pezsgő vívó és gymnastikai életet teremtenek Pesten, Budán, Győrött. Velök egyidőben az Olaszhonból jött Martinengo Pozsonyban, Biasini Kajetán pedig Kolozsvárott nyit vívóiskolát. Biasini mellett báró Wesselényi Miklós buzgólkodik az erdélyi vívóélet megteremtése érdekében. E lelkes mágnásunk egyideig elnöke volt a Pesti Nemzeti Vívó Intézetnek, egyben kora legkiválóbb vívója, aki a Nemzeti Lovarda tulajdonában máig is meglévő oklevél tanúsága szerint 1829 március 16-án 2½ óra leforgása alatt megszakítás nélkül 24 ellenféllel asszózik.

Friedrich iskolájában sajátítja el a vívás művészetét a magyar Kerestessy József. 1819-ben született Pesten és 1842-ben – hat neves vívómestertől aláírt – mesteri oklevelet szerez. Rövid időre Bécsbe megy, aztán visszajön Pestre, vívóiskolát nyit, ahol a főváros társadalmának színe-java megfordul. Külföldi példákön indul el, de teljesen magyarrá gyúrja át rendszerét és – hogy csak a legkiválóbbakat említsük – kisaári Kiss Ferenc, Szemző István, de különösen a kilencvenes években Iványi Gyula személyében olyan vívókat nevel, akiknek nevét széles e hazában, de Európa-szerte is ismerték és becsülték.

Clair tornászai alapították 1863-ban az első magyar tornaegyletet, a Pesti Torna Egylet-et, amely Nemzeti Torna Egylet néven ma is központja és irányítója a magyar tornának. Innen indult el a torna az ország

minden részébe hódító útjára. Rövidesen minden nagyobb városnak meglesz a maga tornaegylete, úgyhogy 1870-ben a Nagykanizsán rendezett első országos tornaversenyen már tíz egylet tornászai vetélkednek a győzelemért.

A céllövészet már évszázadok óta kedvelt foglalatossága a városi lakosságnak. A Budai Lövész Egylet 1696-ban létesül, a kézsmárki még ennél is régibb, hiszen mai napig is megvan az a zászlaja, amelyet 1510-ben szenteltek fel. Jellemző a lövészet népszerűségére, hogy a Budai Lövész Egyletnek 1872-ben 600 tagja van, közte József főherceg és valamennyi miniszter. Még ennél is erősebb a Pesti Lövész Egylet. Hazánkban ekkoriban 73 lövészegylet működik.

Lassan-lassan más szabadtéri sportok is jelentkeznek. A korcsolyázásnak már a század első felében is vannak hívei és a Városligeti-tó meg a Duna, Balaton jege ugyancsak serceg a „vastarajos fapapucs”-tól. 1854-ben már versenyről is olvasunk.

1868-ban ellátogat hozzánk az amerikai Haynes, az ördögös műkorcsolyázó és számtalan hívet szerez ez egészséges sportnak. Rendkívül sokat jelent e sportág népszerűségének erősödése szempontjából, hogy hosszas rábeszélés után főrangú hölgyeink (köztük legelőször báró Eötvös József kultuszminiszter leányai) is megjelennek a jégen. Ugyanezen évben, 1869-ben, egyletben tömörülnek a korcsolyázósporthívei s megalakítják a Pesti Korcsolyázó Egylet-et, amely mai napig hazánk legelőkelőbb sportegyletei közé tartozik és éppen ez év elején ünnepelte fennállásának hatvanadik évfordulóját.

A század elején már az úszósporthíveinkkel is találkozunk. A nagy reformátor gr. Széchenyi István, aztán br. Wesselényi Miklós itthon sajátítják el ugyan az úszást, de azért külföldi útjuk alkalmával Párizsban úszóleckéket vesznek és egy alkalommal Széchenyi a Garonne-t is átússza.

Pesten már 1817 óta van katonai uszoda; ezt polgárok is használhatják; 1836-ban már számunkra is nyílik úszóiskola.

A nők között is egyre terjed az úszókedv: a Regélő 1839-iki évfolyamában meglepetéssel olvassuk, hogy az egyik uszodában „a déli órákban 90 kisasszony gyakorolja magát az úszásban.”

Az evezőssport is korán bontogatja szárnyait. Széchenyi már a húszas években rendel csónakokat Angliából. 1834-ben a Lánchídnál csónakdát létesít, majd hajósegylet alapításán is buzgólkodik.

Széchenyi halála után – talán kegyeletből is – mágnásaink 1861-ben új életre keltik az evezős-sportot: megalapítják a Budapesti Hajósegyletet. Nyomában a fővárosban, de a vidéken (Pozsony, Paks, Árokszállás) is evezősegyletek létesülnek és 1863-ban már az első versenyt is megtarthatják. A következő évben már oly nagy a tekintélye a regatta-

nak, hogy miatta még az Akadémia is elhalasztja ülését, hogy tagjai az épülete előtt levő célban végignézhessék az evezősök küzdelmét. 1865-ben Ferenc József megjelenésével tünteti ki a versenyt.

Ide kívánczik még két magyar sportifjúnak remek teljesítménye: Birly István és Rosti Pál 1863-ban Rotterdamból csónakon levezett Budapestig. Útjukról pompás albumalakú munkában számolt be Birly István.

Főrangú ifjak rendezik hazánkban, sőt talán a kontinensen is az első atlétikai versenyt: Pozsonyban, 1863-ban. Egyetlen számból, akadályfutásból állt. A 276 m távolságon gróf Dessewffy Aurél győzött 54 másodperces idővel. Atlétikánkban ez az első számszerű eredmény!

Ebben az időben kezdődik gróf Esterházy Miksának a szabadtéri sportoknak magyar talajba való átültetését célzó nagyvonalú tevékenysége. Hosszabb időt tölt Angliában és Amerikában s közben megismerkedik az angol-szász sport intézményeivel és áldásaival. Angliából egyremásra küldi „Viator” jelzésű cikkeit, amelyekben az angol sport rendszerét, céljait ismerteti. Ahogy hazajön, 1875 ápr. 8-án megalakítja a kontinens első atlétikai egyletét, a Magyar Atlétikai Club-ot. Röviddel megalakulása után versenyt is rendez.

Esterházy fellépéséig semmi nyoma sincs az ökölvívásnak. Klubja első mérkőzésén két pár vetélkedik, de néhanapján maga a nemes gróf is nekivetkőzik, azonban jellemző a korabeli felfogásra, hogy egyik-másik szabályos ütését sértésnek veszik és egy alkalommal majdnem lovagias ügye támad a klub egyik kiváló atlétájával, Porzsolt Ernővel.

Ezidőtájt jön be hazánkba az első velocipéd. A francia Michaux találmányát nem fogadja osztatlan tetszés, a közönség, de lapjaink is gúnyolják e sport híveit, de ezek – sportemberhez méltóan – kitartanak s amikor 1880 júniusában Zmertych Iván, a MAC tagja Londonból 30 nap alatt hazahajt Budapestre, megváltozik a hangulat s már a hatóság is kezdi komolyan venni az új sportot.

1883 aug. 18-án rendezik hazánkban az első kerékpárversenyt az ügetőpályán.

Nagy lelkesedéssel karolják fel a kerékpárosok a turisztikát is. Hosszú ideig Philipovits Emil a legkiválóbb versenyzője hazánkknak. 1886-ban az 1 kilométeres távon elért 1 perc 42 másodperces eredménye nemcsak nálunk, de Ausztriában, Németországban is rekord. Nagy kirándulások izgatják ez időben sportolóinkat s csodálatosképpen Párizs az álma majdnem valamennyinek. Innen gyalogol haza 1881-ben Zmertych Iván: az 1530 kilométeres utat 28 nap alatt teszi meg, ide rándul kerékpáron Borbély György tanár Tordáról 1889 nyarán, s vissza is kerékpáron teszi meg az utat, összesen mintegy 4271 km-t 72 nap alatt.

A Magyar Atlétikai Club életének hatodik évében már a hanyatlás jelei mutatkoznak. 1880-ban az immár hagyományossá vált viadalokat sem rendezik meg s az atlétika ügye egyre jobban kátyúba kezd kerülni. Ám akad néhány lelkes sportember, aki a már hanyatló zászlót erős kézzel markolja: Kolozsvárott 1883-ban megalakítják a Kolozsvári Atlétikai Club-ot.

A tornászok berkeiben csend honol a nyolcvanas évek közepéig, itt-ott egy-egy díszturnát rendeznek, máskülönben agyarkodnak az atlétikára, amelynek a híveit ellenségnek tekintik. El is nyomnak minden megmozdulást, amely tagjaik között az atlétika érdekében észlelhető, de az elégedetlenség – a vezető fővárosi egyesületben – egyre nagyobb, rövid időn belül két nagy csoport is kiválik belőle s 1885-ben megalakítják a Budapesti Torna Club-ot, három évvel később pedig a Magyar Testgyakorlók Körét. Utóbbi egyesület zászlajára írja a szabadtéri sportok művelését is és tagjait a polgári középosztályból sorozza. Atlétikai versenyei után 1892-ben ez az egyesület rendez 10 versenyszámmal az első nagyszabású úszóversenyt hazánkban. A következő évben, 1893-ban már megalakul az első – legalább eleinte – tisztán úszással foglalkozó egyesület, a Magyar Úszó Egyesület. 1894-ben már versenyeket is rendez, amelyeken pompás eredményt ér el Deutsch Gyula, az MTK tagja. Utóbbi 1895-ben itthon is, külföldön is számtalan klasszikus versenyt nyer és egy alkalommal megveri a német Kniese Pált, az akkori idők kiváló Európa-bajnokát is. Ebben az évben Bécsben Európa-bajnokságot nyer Hajós Henrik, akinek a neve a következő évben világszerte ismertté válik az első modern Olympian, Athénben kivívott győzelme révén. Ám mielőtt erről beszélnénk, tekintsünk végig a többi sportágnak a millenniumig elért fejlődésén.

A kerékpáros sport erősen gyarapszik. 1889-ben megalakítják a Magyar Kerékpáros Szövetséget.

1894-ben megrendezi a szövetség Magyarország bajnokságát egy angol mérföldön, valamint 10 kilométeren. Mindkettőt Rottenbiller (MTK) nyeri, aki ezidőtájt verhetetlen versenyzőnk.

1888-ig 82 tornaegyesület keletkezik hazánkban. Az országos szövetség megalakítása (1885-ben), majd az 1891-ben első ízben megrendezett országos ifjúsági torna verseny sokat lendít a tornának eléggé árva ügyén.

A nehéz atlétika lassan jelentkezik, úgy látszik nincs bennünk elég kitartás ennek műveléséhez. Itt-ott rendeznek egy-egy súlyemelő, ökölvívóversenyt, sőt a MAC 1893-ban már birkózóviadalt is, de jelentősebb készségek, kiemelkedő eseménynek még nincs nyoma.

Az első vívóakadémiát 1893-ban rendezik nálunk, de ezen még csak olasz nagyságok mutatják be képességeiket. Felbuzdul a példán a MAC és 1895-ben vállalkozik az első magyar nemzetközi vívóverseny megrende-

zésére. Iványi Gyula révén miénk a győzelem a kardvívásban, a többi számban külföldieké a babér.

A korcsolyázás is sokáig szórakozásszámba ment nálunk is, a külföldön is, de amikor 1892-ben megalakították a Nemzetközi Korcsolyázó Szövetséget, megteremtették a lehetőséget, hogy a korcsolyázás is bevonuljon a sportágak közé. Ez évben rendezik a bécsi „Wiener Eislauf Verein” Európa műkorcsolyázó bajnokságát s a mi Földváry Tiborunk a nagy versengésben a második helyet tudja magának biztosítani. Földváry sikere jótékonyan hat korcsolyázó életünkre és ahogy a Budapesti Korcsolyázó Egylet 1895-ben fennállásának huszonötödik évét ünnepli, abban a megtiszteltetésben részesül, hogy megbízást kap az Európa-bajnoki versenyek rendezésére. Neves versenyzők látogatnak el hozzánk, Bécs kiváló gárdával vonul fel, de nem tudja megakadályozni, hogy a műkorcsolyázóversenyben ne a mi Földvárynk szerezze meg a büszke „Európa-bajnok” címet.

Evezős életünknek keletkezésétől kezdve híre van a külföldön, hiszen az „Unió” nevű egyletünk már 1867-ben meghívást kap a párizsi viláckiállításra kapcsolatos versenyekre, evezőseink nagy kirándulásokra vállalkoznak, valójában azonban csak az 1892. évtől beszélhetünk igazi sportról. Fülepp Kálmán buzgalmára ekkor tömörülnek evezőseink szövetségbe.

A kilencvenes években honosodik meg nálunk a teniszsport is. Itt az érdem a Budai Torna Egyleté: játékeret létesít egyik üres telkén. Az egylet állítja össze először a tenisz-szabályokat és 1895-ben egyik tagja, Demény Károly, már az országos bajnokságot is megszerzi az egyletnek.

Az 1896. év hazánk fennállásának ezredik éve. Csodálatos véletlen, hogy e minden magyar ünnepi éve egybeesik a világ eddig egyik legszebb, élettartamra is legnagyobb kultúrintézményének, az ókori olimpiának a felújításával. Báró Pierre Coubertin-nek, a francia atlétikai szövetség titkárának lelkében fogamzik meg e gyönyörű gondolat. Az ő buzgólkodására 1894 június 16-án nemzetközi kongresszus ülészik Párizsban, magáévá teszi Coubertin gondolatát és az 1896 évre ki is tűzi az első olimpiát, megrendezésével pedig a sportok klasszikus hazáját, Görögországot bízza meg. A hellén nép vállalja is a megbízatást, megkezdik az előkészületeket, de közben kiderül, hogy nincs elég pénz a költséges ünnepekre. *Ekkor felvetődik a gondolat, hogy az első olimpiát Budapesten kellene rendezni, mégpedig kapcsolatban a milleniumi kiállítással. A gondolat itthon lelkesedéssel tölti el sporttársadalmunkat, de megvalósítása hajótörést szenved: a vezető tényezők a rendelkezésünkre álló szerényebb eszközöket, továbbá az idevágó tapasztalatok teljes hiányát, különösen pedig hazai testi nevelésünknek még mindig jelentékeny emelésre szoruló színvonalát hozzák fel okul, hogy a verseny rendezését nem engedélyezik.*

Íme, egy kis áldozatkészség árán a mi nevünkhöz fűződhetett volna a régi olympiai játékok felújításának dicsősége. Ám azért a gondolat, hogy a rendezést nekünk ajánlták fel, nagy megbecsülése volt hazánknak és sportunknak.

Averoff görög kereskedő bőkezűségéből az olympia mégis Athénben került eldöntésre. Kisded csapatunkkal mi is megjelentünk az első világversenyen s Hajós Alfréd két olympiai bajnoksága (100 és 1200 méteres úszás), aztán az atlétikában elért három szép helyezésünk (Dani Nándor 800, Szokolai Lajos 100 méteres és Kellner Nándor, marathoni futás), tiszteletet szerzett testi kultúránknak. Itthon pedig a nemzet hálája várta kiváló ifjainkat. Még el sem ült ünneplésük, máris újabb esemény: a MAC május 14-20. között rendezett vívóversenye hozta lázba sporttársadalmunkat. Kilenc ország vívóművészei adtak nálunk egymásnak találkozót, a mieink az egyetlen Iványi Gyulát kivéve alul maradtak a küzdelemben, de nem is csoda, hiszen olyan ellenfeleik voltak, akiknek a neve már világszerte ismert volt. Santelli Italo nyerte a mesterek kardvívását, a francia Lucien Merignac pedig – anélkül, hogy csak egy tust is kapott volna – a mesterek törversenyében győzedelmeskedett. Iványi második lett az amatőrök kardversenyében. *Sporttörténelmünk büszkeséggel jegyzi föl, hogy a törversenyben résztvett és aranyérmeket is nyert Horthy Miklós, akkor sorhajózáslós, most Csonka-Magyarország bölcs kormányzója.*

Az első modern sportpálya 1896-ban létesül a fővárosban, az ú. n. Millenáris-pálya. Betéti alapon keletkezik, majd átalakul részvénytársasággá s idők folytán otthont nyújt minden szabadtéri sportnak.

1897-ben – főleg Szokolai Alajosnak, a magyar atlétika mindmáig egyik legnépszerűbb hívének buzgólkodására – megalakul a Magyar Atlétikai Szövetség. Az „atlétizmus” az akkori felfogás szerint magában foglalja a vívást, birkózást, súlyemelést, sőt még az úszást, vízipólót is és az új szövetség is mindezekre kiterjeszti fennhatóságát, elkészíteti szabályait és ezzel, valamint ez ágak versenyeinek szakszerű rendezésével az egyetemes magyar sport szempontjából értékes munkát végez.

Ez évben vonul be a sportágak közé a futball is. Diákok erre-arra már rég rugdalták a labdát, de a Budapesti Torna Club verbuválta össze az első csapatokat. Hamarosan minden nagyobb egyesületünk megalakítja a maga csapatát. A Millenáris-pályán folynak a vetélkedések eleinte csak barátságos alapon. Az alapító BTC a hőse az új sportnak, az ő csapata játszik először külföldön is és néhány kudarc után már a harmadik évben sikerrel szerepel a császárvárosban. Már az első évben új csapatok alakulnak és közülök a Műegyetem csakhamar felzárkózik a BTC-hez. 1901-től már a bajnokságért is játszanak, miután 11 egyesület részvételével megalakítja a szövetséget is; most már *mi* sem áll útjában a fejlődésnek.

Húsvétkor már angolok játékában gyönyörködhetik közönségünk: a Richmond AFC csapata a vendégünk s négy mérkőzésen 20 góllal terheli meg a magyar hálót, maga pedig egyet sem kap. Ellene szerepelt első ízben magyar válogatott csapatunk. Rövidre reá a Southampton látogat el hozzánk és két mérkőzésen elért 21:0 gólarányával, meg remek technikájával valósággal elbűvöli közönségünket.

Az 1898. év a kerékpársport fekete esztendeje. Nagy népszerűsége láttára a főváros közgyűlése minden kerékpárra öt forint adót vet ki. A kerékpárosok minden erejükkel tiltakoznak ellene. 1899 január 15-re országos tiltakozó nagygyűlést hívnak egybe, de eredményt nem tudnak elérni s így e viruló sportág derékban törik ketté. Pedig akkor már nagy sikerekre tekinthetnek vissza kerékpárosaink: Wiegand, Rottenbiller, Lauber Dezső, Lilies Milutin, Manno Miltiades, Gillemot Ferenc külföldi viszonylatban is értékes eredményeket érnek el, Gerger Ferenc pedig megnyeri a Párizs-Bordeaux között rendezett táwersenyt.

Hajós Alfréd kettős olimpiai győzelme a mellett, hogy a magyar úszósportra terelte az egész világ úszótársadalmának a figyelmét, itthon is termékenyítőleg hatott. Az úszók Hajós klubjában, a Magyar úszók Egyesületében tömörülnek. Ekkoriban tűnik fel Gräfl Károly. Már 1896-ban Ejury Lajossal együtt Siófok és Balatonfüred között átússza a Balatont, majd 1897-től egyre szebb győzelmeket arat. 1900-ban megalakítja a Balatoni úszók Egyesületét és ezzel talpraállítja már-már lankadó úszósportunkat.

A század első évében immár a második modern olympia kerül eldöntésre. Párizs a színhelye a világversenynek. Újra hallatunk magunkról Bauer Rezső (BTC) világrekorddal (36.04 m) nyeri a diszkoszvetést és egy még gyermekorban levő úszónk, Halmay Zoltán, ha győzelmet neír is tud aratni, de három számban elért pompás helyezéssel becsületei szerez hazájának.

Baueron kívül Gönczy Lajosunk révén is III. helyhez jutottunk a magasugrásban. Büszkék vagyunk e két eredményünkre, mert Amerikai és Anglián kívül mi voltunk az egyetlen nemzet, amely sikert tudott fel mutatni az atlétikában. Az atlétika, de a futbal szempontjából is nagy nyereséget jelent, hogy a Magy. Atl. Club 1901-ben a Margitszigetei remekfékvésű, pompás pályához jut.

Halmay már verhetetlen itthon a rövid távokon, de a hosszabbakoi egy ideig sem ő, sem más nem mérkőzhetik Balatoni Gräfl Károllyal. Áír már feltűnőben az új csillag Kiss Géza személyében s az 1903. évi bajnokságban csakugyan le is győzi nagy ellenfelét.

Halmay meg Kiss képviselték színeinket a harmadik Olympian, 1904 ben St.-Louisban. Halmay kettős győzelmet aratott (50 és 100 yardon utóbbin 1 perc 2½ mp ideje világrekord volt), de Kiss Géza is második

lett az 1 angolos bajnokságban. Halmay a következő évben 59 másodperces világrekorddal győz az angol 100 yardos bajnokságban.

Atlétikánk a millennáris év óta hihetetlen arányokban fejlődött. Már 1896-ban nemzetközi kapcsolatok megteremtésén fáradoznak vezetőink. A MAC atlétái résztvesznek a prágai Spárta Atletik Club versenyén és nyolc versenyszámból hatban győzedelmeskednek. Szokolai 10.2 másodperces, akkor remek idővel veri 100 yardon a németek szemefényét, Kurt Doerryt és stafétánk (Gerentsér, Stankovits, Szokolai, Zachár) is biztosan győzi le a prágai és berlini együttest. Prágai atléták is egyre gyakoribb vendégeink lesznek *és cseh szomszédainkkal olyan meleg baráti viszonyba kerülünk, hogy az 1898 június 12-iki nagy versenyükre szóló meghívásukat és a verseny feltételeit magyar nyelven (!) küldik meg egyleteinknek.*

1902-ben újból nagy tisztesség éri atlétikánkat. Kauser Jakab, a MAC atlétája megnyeri Anglia rúdugró bajnokságát. Ez az első eset, hogy kontinentális atléta e büszke trófea birtokába jutott. Fóthy Nándor pedig világrekordot állít fel a diszkoszvetésben (41.91 m).

Ez évben tűnik fel a MAC fiatal atlétája, Mező Béla, aki 2 éven át mint sprinter és távolugró verhetetlenül uralkodik a salakon. A középtávok hőse ezidőben Nagy József, a MUE tagja.

A millennáris évben rendezett nemzetközi vívóverseny tapasztalatai döntő befolyást gyakoroltak vívósportunkra. Az olasz iskola elbűvölt, megbabonázott mindenkit. Santellit már nem is engedték visszaháza: a MAC vívómestere lett, de a többi egyesület és vívóiskola is jórészt olasz mestert szerzöttetett. Vívóink lázas buzgalommal igyekeztek az új rendszert elsajátítani, a nélkül azonban, hogy szolgálai módon mindenestől átvették volna. Átgyúrták, a magyar temperamentumnak megfelelően átalakították, amit a külföldi mesterektől tanultak.

1899 tavaszán ellátogat hozzánk Kirchhoffer Alfons, a világhírű párizsi mester és Santellivel vívott törassautja feledhetetlen emlékeket hagy hátra. Ez évben rendezzi meg a MAC első ízben a Keresztessy-emlékversenyt. A győzelmet és vele a legjobb magyar kardvívó címet Gáspár Arthur, az Arlow-iskola vívója szerezte meg. Törben ugyanakkor Berti László győzött.

Ekkoriban a vívásnak is a Magy. Atl. Szövetség a legfőbb fóruma. Ez rendezi meg 1900-ban az első bajnoki versenyt is, amelyen kardban Porteleky, törben Mészáros Ervin diadalmaskodik.

A lawn teniszsport fejlődését biztosítja az évről-évre megrendezett bajnokság. Báró Dániel Tibor, Yolland Artúr, Segner Pál a hősei az 1896-tól 1903-ig terjedő időnek.

Manno kitűnő eredménnyel szerepel mint evezős is. Számtalan

hazai és külföldi győzelem után 1906-ban Henleyben megveri az angolok szemefényét, A. Stuartot is. Evezősportunk különben is fokozatos fejlődést mutat a kilencvenes évek derekától. Új egyletek keletkeznek (Duna, MAC evezős-osztálya, Pannónia, Sirály, Szolnoki Evezős-Egylet) és egyre erősebb érintkezést keresnek a külföldiekkel. Az 1893-tól 1903-ig tartott szövetségi versenyeken a Neptun 25, a Nemzeti 17 győzelmével vezetőegyleteink közé tartozik, de a Pannónia már erősen sarkukban van, hogy aztán rövidesen valamennyit maga mögé utasítsa.

Manno nevével találkozunk első futbalistáink között is, de kerékpárosaink, sőt atlétáink között is tisztos helyet tudott magának biztosítani. Általában a század fordulóján elég gyakran jegyzik fel annaleiseink az olyanok nevét, akik több sportágban is edzik magukat és mindegyikben eredményesen is tudnak szerepelni (Hajós Alfréd, Porteleky, Halmay Zoltán, Holics Ödön, Gräfl Károly, Bodor Ödön, Gillemot Ferenc.) A sokoldalúságra való törekvés egyre jobban mutatkozik tornászainknál is.

1906-ban Görögország a modern olympiai játékok felújításának tizedik fordulóját azzal ünnepelte meg, hogy ú. n. soron kívül való olympiát rendezett. 4X250 méteres stafétánk (Halmay, Kiss, ónody, Hajós Henrik) a világ minden úszónemzetével szemben bebizonyította felsőbbségét. Ugyanekkor a szabadkai Sztantits olympiai bajnok lett a 3000 méteres gyaloglásban.

Úszósportunknak még mindig világszerte megvan a becsülete. Nagy érdeme ez Halmaynak, de nem kevésbé egyletének, az MTK-nak. Halmay egymaga nyolc ízben javít világrekordot, kétszer nyer világbajnokságot, összesen 22 bajnokságnak a birtokosa; mellette Toldy Ödön és Hajós Henrik is sok remek győzelemmel emeli egylete tekintélyét. 1907-ben az úszók is külön szövetséget alakítanak. Londonban, az V. modern Olympian már leáldozóban van úszóink csillaga. Halmay második helyre szorul Daniels mögött és az ő szerencsétlen versenyzése miatt biztos győztesnek hitt stafétánk is csak a második helyre tud beúszni. Sokat vártunk Las Torres Bélától is, de nem váltotta be reményeinket.

Atlétáink ismét csak néhány jó helyezést értek el (értékes az olympiai stafétában – Bodor remek futása révén – elért harmadik helyünk), helyettük a birkózásban jutottunk világsikerhez Weisz Richárd révén.

Vívóink szorgalmas munkája Londonban termetté meg gyümölcsét. Fuchs Jenő kiverekszi a kardvívás egyéni bajnokságát. Mienk lett a kardvívó csapatbajnokság is. Ezzel a világ kardvívó nemzeteinek élére szökünk.

Atlétikánk lezorult arról a díszes helyről, amelyet az évszázad elején még elfoglalt Európa nemzetei között, de egy-egy eredménnyel még

MAGYAR SPORT I.

Felső kép: Borbély György Parisba indul, 1889 június 25.

Középső kép: Francia atléták Budapesten az FTC versenyén, 1925 szept. 7. Barsy 800 méteren 1 p 54.3 másodperces idővel legyőzi Barátont. (Jobbról balra Barátont, Barsy, Jousse)

Alsó kép: Terstyánszky és Gaudin francia mester tőrmérkőzése az 1924. évi párisi Olympian

MAGYAR SPORT II.

Az 1928. évi amsterdami olympia magyar győztesei és helyezettei Magyarország Kormányzójánál való fogadtatásuk után

magára tudja vonni a figyelmet. Somody magasugrókéességeit világszerte ismerik és sokszoros bajnokunk, Szathmáry Kálmán is becsültté teszi nevét, amidőn 1910-ben megnyeri Anglia rúdugróbajnokságát. Kóczán ismételen világrekordot dob gerellyel, de az olympiai versenyeken szerencsétlenül versenyez. A svédek rendezte Olympian ismét csak a küzdősportok hoznak sikert színeinkre. Fuchs megismétli kardgyőzelmét és vívősportunk megőrzi hegemoniáját. Kellemes meglepetésként hatott Prokopznak a 300 méteres céllövőversenyben aratott győzelme. Varga Béla remek technikájával is csak a harmadik helyet tudta megszerezni a középsúlyúak birkózásában.

Gyengén szerepeltek atlétáink és minden eredmény nélkül versenyeztek úszóink is. Régi dicsőségünknek itt már nyoma sem volt, ellenben tornászaink második helyre jutottak a csapatszertornázásban.

Futbalistáink mindjárt első mérkőzésükön az angolokat kapták ellenfelül és 7:0 arányban szenvedett vereségük után már csak a vigaszdíjban aratott győzelmükkel kárpótolhatták magukat. Mi túrés-tagadás, labdarúgóinkat vérmes reményünk kísérte az olympiára. Az előző években futbalsportunk hihetetlen mértékben megizmosodott. Tünelmés játékosok termettek a magyar humuszban és Schlosserhez, minden idők legjobb magyar játékosához méltán kapcsolódtak olyan labdaművészek, mint Domonkos (kapus), Rumbold (jobbátvéd), Bíró és Károly (fedezet-játékosok), Borbás (balszélső). Válogatott csapatunk ismételen megsemmisítő vereséget lóért a csehekre (1907 és 1908-ban, mindkétser 5:2 arányban), Bécs otthonában is kikapott és az angol válogatottat 4:2-nyire megközelítettük. Ekkoriban élte a Ferencvárosi Torna Club, de talán labdarúgósportunk is aranykorát. Válogatottunk 1910-ben már a monarchia határait is átlépi és Párizsban (3:0), Milanóban (1:0) diadalmasan hordja meg színeinket s ha Svájctól vereséget szenvednek is (0:2), nemzeti önállóságunknak a külföld előtt való hangsúlyozása szempontjából óriási a jelentősége e túrának.

Ekkoriban létesül két nagy sporttelepünk, az FTC-é és az MTK-é is. Ennek a két sportintézménynek életrehívása jótékonyan hat a másik szabadtéri sportra, az atlétikára is és az 1914. év óriási atlétikai eredményei már a pompás pályák hatását mutatják. Még ez évben Kóczán Mór megnyerte Anglia gerely vető bajnokságát.

Teniszezőink 1907-ben megalkotják szövetségüket; ez időtájt már oly neves versenyzőkkel büszkélkedhetünk, mint Madarász Margit, majd Cséry Katica, akik a külföld legjelesebbeivel szemben is dicsőséggel veszik fel a küzdelmet.

Korcsolyázósportunknak Kronberger Lilly és Méray Horváth Opika szereznek a külföldön is megbecsülést.

Az 1913. év krónikájához két fontos esemény fűződik: kiválnak a MASZ-ból a vívók és külön szövetséget alkotnak, aztán hosszas vajúadás után megalakul az Országos Testnevelési Tanács, amely eleinte csendes, véleményező szerv, de idők folytán a magyar sport irányító szerve, legfőbb fóruma lesz. Elnöki székébe Gerenday György személyében a magyar sport egyik legérdemesebb munkása kerül.

Hihetetlen buzgalommal készült mindenki az 1916. évi, Berlinbe tervezett olimpiára, amikor 1914 nyarán végigsüvöltött Európán a háború vérzivatarja. Itthon elcsendesedtek a sportterek, legfőleg a még katonasorban nem lévő gyermekek edzették izmaikat. Aztán jöttek a szomorú hírek: bajnokúszóink, kiváló atlétáink, evezőseink egyre-másra hullottak el és hovatovább nem volt sportág, amely több kiválóságát ne gyászolta volna. Mudin Imre és István, Kovács György, Gillemot Ferenc (atléták), Las Torres, Demján (úszók), Bánó, Hornung (evezősök), Zulawszky, Békessy, Szántay (vívók), Izsó, Korody, Sugár István, de a többi neve is glóriától övezetten él minden magyar sportember lelkében.

A nagy világgégés után romjaiból kellett feltámasztani a magyar sportot. Legelőbb futbalsportunk tér magához. A szövetség egymásután újítja fel nemzetközi kapcsolatait. Itthon hosszú időn át az MTK a bajnok és színeiben szerepel minden idők legjobb magyar csapata, amely külföldi ellenfeleit is valósággal lehengereli.

A külső országokkal való érintkezés lassan eloszlatta a világháború alatt keletkezett ellentéteket. De nem maradt el a hátránya sem az újra megindult érintkezésnek. Itthon nehéz viszonyok következtek, gazdaságilag teljesen leromlottunk és kenyértelen fiatalságunk között bizony igen sok volt a kiváló futbaljátékos is. Ameddig lehetett, túrték, aztán engedtek a külföldről egyre gyakrabban jövő hívó szónak, elkezdtek szállingózni kifelé és egyszerre csak azon vettük észre magunkat, hogy immár Európa-szerte híres játékosaink, mint Plattkó, Schaffer, Schlosser, Szabó Péter, Konrád, Károly, Viola, Hirzer búcsút mondtak hazájoknak és részben mint játékosok, részben mint oktatók idegen országokban helyezkedtek el. A magyar futbalista kapós sport-portéka lett. Nagy vereséget szenvedett így futbalsportunk, az eltávozott nagyságokat nem tudta pótolni, akik itthon voltak, azok jórésze is kedv nélkül játszott, hiszen a megélhetés gondjai egyre jobban szorongatták őket. Hangok hallatszottak, hogy a nagy bevétellel rendelkező egyesületek valamilyen formában menjenek játékosaik segítségére, de a megoldást nem tudták megtalálni. Nyilvánvaló volt, hogy sokáig nem lehet fenntartani ezt az állapotot, amelyben már senkiről sem lehetett tudni, igazi ama tör játékos-e, vagy álamatőr-e, aki titokban anyagi támogatást kap. Ebben a zűrzavaros hangulatban jelent meg válogatottunk az 1924. évi párizsi Olympian és az a súlyos vereség, amelyet az eddig jóformán ismeretlen egyiptomi

csapat mért reá, mindenkivel megértette, hogy az addigi állapotok tovább nem tarthatók fenn. Kellő előkészítés után különválasztották az amatőröket azoktól, akik nyíltan tisztességes kenyeret várnak futbaltudományuktól és 1926-ban nálunk is polgárjogot nyert a professzionista sport.

A professzionista bajnokságok hőse eleddig a Ferencváros csapata. A magyar válogatott csapat (1902 óta) az egyes országok ellen válogatott mérkőzései során a következő eredményeket érte el:

	5 be	szria	gium	ország	ptom	ország	anciaország	ngyelország	metország	be ső I-Németors	be szép-Német orsz:	rvégia	ország	ország	be anyolország	o sj?	ország	észen
Játszott	4	64	2	11	1	2	5	6	8	2	2	1	7	2	2	8	8	134
	-	29	1	5	-	2	4	6	4	2	2	1	4	2	-	5	4	71
Vesztett	4	22	1	4	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	2	2	1	40
Eldöntetlen	-	13	-	2					3				2			1	3	24
Adott gólok száma ..	4	13	3	26	-	8	22	19	21	4	8	6	20	21	2	28	18	349
Kapott gólok száma..	26	13	3	24	3	2	5	1	11	-	5	-	8	-	5	10	14	247

Teniszsportunk – nemzetközi viszonylatban – bizony nem jelent nagy értéket. Kehrlingünket a világ legjobb játékosai közé sorozzák, ám egy fecske nem csinál nyarat!

Lauber Dezső személyében a golfsportban is van nemzetközi értékünk.

Legjobban szenvedett a háború következtében úszósportunk. Itt előbb a vidék megszervezéséhez fogott a szövetség. A régebben elhanyagolt vidék előretört s ma már túlszárnyalta a megfelelő uszodák nélkül szűkölködő fővárost. A párizsi olympian Bartha révén a hátúszásban már a harmadik helyet megszereztük, Amszterdamban pedig Bárány István, a sokszoros magyar és angol bajnok, rekorder, a 100 méteres úszásban közvetlenül az olympiai bajnok mögött végzett. Ideje 1 percen belül volt!

Vízipólózóink már a párizsi Olympian ízelítőt adtak képességeikből, amikor a verhetetlennek hitt angol csapatot legyőzték, de a további küzdelmeket még nem bírták. Azóta mostoha uszodaviszonyaink mellett is rendkívüli buzgalommal készültek az amszterdami nagy összecsapásra és

még a rettegett francia és belga együttessel szemben is diadalmasan állták meg helyüket. Amszterdamban biztos győztesnek látszottak, de a sors másképp akarta: győzedelmes mérkőzések után éppen az utolsó harcban, a németek ellen buktak el.

Atlétikánk elég hamar erőre kap, úgyhogy svéd barátainkkal vívott nemzetek közötti mérkőzéseinken 1921 és 1922-ben már becsülettel álljuk meg helyünket. Ezidőtájt fejlődik naggyá Gerő Ferenc, akit az 1923. évben joggal tarthattunk Európa legjobb sprinterének. A háború után kezd a salakon dolgozni Somfay Elemér és a párizsi Olympian már a világ legjobbjai között is dicsőséggel szerepel, amikor a pentatlonban a második helyre kerül; tetézi hírnevét a következő évben a hármasugrásban szerzett angol bajnokságával is. Angol bajnokságig vitte még kívülé Marvalits a diszkoszvetésben (1927) és Szepes Béla gerely vetésben (1925 és 1927). Szepes lett az az atlétánk, aki az amszterdami Olympian ugyancsak a gerelyvetésben elért második helyével megmentette atlétikánk becsületét. A többiek szerencsétlenül versenyeztek. Képességeik után egészen más eredményeket várhattunk tőlük: Karlovits már 1925-ben 3.90 m-t ugrott rúddal Párizsban a colombesi stadionban, ugyanakkor Püspöki 7.28 m-rel győzött a távolugrásban, Késmárky néhány héttel az amszterdami olympia után 194 centiméterre javítja a magyar magasugrórekordot, ugyanakkor Egri az egész világot bámulatba ejti 47.37 méteres diszkoszvetésével. Ezzel az eredménnyel mindkettőjük elől lehetett volna Amszterdamban.

A nehéz atlétikai ágak mindjárt a háború után kiváltak az Atlétikai Szövetségből és önálló alakulatban tömörültek. Varga Béla és Radvány Ödön, a háborút megelőző idők e két lelkes bajnoka veszi kezébe a birkózás ügyét. Egyideig még maguk is versenyeznek és értékes diadalokkal öregbítik hírnevüket (Radvány Bécsben 1920-ban világbajnokságot nyer súlycsoportjában), majd neveltjeik révén szereznek nagy érdemeket. Párizsban már megmutatja oroszlánkörmeit ifjú gárdánk: Keresztes Lajos második lesz a könnyűsúlycsoportban, Badó Raymund pedig harmadik a nehézsúlyúak között. További fejlődésünket mutatja az 1927. évben fővárosunkban rendezett Európa-bajnoki birkózóverseny, amelyen két győzelmünk mellett (Papp László és Badó) két másik súlycsoportban értékes helyezést tudunk elérni.

Az amszterdami Olympian már egész természetesnek tartotta mindenki, hogy a világ első birkózói között legyünk. A bizalomra érdemesség is tették magukat ifjaink: Keresztes megszerezte a könnyűsúlyban az olympiai bajnokságot, míg Papp László csak heroikus küzdelem után szorult a második helyre a középsúlyúak között.

A párizsi olympia után a birkózóktól elválnak az ökölvívók és önálló szövetséget teremtenek maguknak. Egyik szép győzelmet a másik után

aratják, mégis kellemes meglepetés erejével hat, amikor Kocsis Antal légsúlyú ökölvívónk olympiai babérhoz juttat bennünket.

A nemzeti múltunknak, fajunk vérmérsékletének legmegfelelőbb sportágban: a vívásban is elég hamar lábrakapunk, bár hősi halált halt derék vívóink hiánya, kétszeres világbajnokunk, Fuchs Jenőnek visszavonulása érezteti hatását. Az antwerpeni Olympian nem jelenhetünk meg és így egyelőre hiányzik az alap a külfölddel való összehasonlításra. A Magyar Athletikai Club kardhegemóniája meginog, de a törben közelébe sem jutnak a többiek. A régi békebeli kiváló versenyzők (Krencsey, Mészáros, Rády, Tóth Péter, Schenker, Garai) mellett egyre jobban előtörnek a fiatalok és Dunay, ifj. Santelli (a kiváló mester fia), Terstyánszky, Posta, Glykais méltó versenytársaik lesznek.

Az 1924. évi párizsi olympia az első alkalom, ahol mód nyílhatik annak bizonyítására, hogy a világháború alatt nem csorbult ki a magyar vívókard éle. Pósta Sándor visszahódítja számunkra a kardvívó egyéni bajnokságot és Garai személyében még a harmadik helyre is magyar vívó verekszi magát. A kardcsapatbajnokságban is csak tussarányal szorultunk a második helyre, Olaszország mögé. A törccsapatbajnokságban általános meglepetésre a harmadik helyre kerülünk.

A következő évek szakadatlan magyar sikerek jegyében telnek el. Az 1925. évi Európa-bajnokságot Garai nyeri, de az utána következők is mind honfitársainkból kerülnek ki. Ugyanez a kép a következő két év Európa-bajnoki viadalain is. Gombos lesz mindkétszer bajnok, de a helyezettek is ismét csak jórészt magyarok.

A világnak talán eleddig legkiválóbb vívógárdája mérte össze erejét Amszterdamban a kilencedik modern Olympian. Már a csapatversenyek megmutatták, hogy minden csepp erejét bele kell adni a küzdelembe annak, aki a koszorút meg akarja szerezni. Idegőrő viaskodás után, amelyben különösen Petschauer csillogtatta tudását, győztesen kerül ki csapatunk (Petschauer, Garai, Terstyánszky, Rády, Gombos, Glykais) a küzdelemből. Az egyéni verseny után ismét magyar zászlót lenget a holland szél, miénk a bajnokság (v. Terstyánszky Ödön), de még a második hely is (Petschauer Attila). Itthon örömmámorban úszik mindenki, hiszen a magyar kard újra teljes fényében villog.

A ragyogó amszterdami eredmények között meg kell emlékeznünk sorrendben első olympiai bajnokságunkról is, amelyet dr. Mező Ferenc budapesti tanár szerzett nekünk az irodalmi olympiai versenyben „Az olympiai játékok története” c. munkájával.

A párizsi Olympian 1924-ben is volt hasonló sikerünk: Hajós Alfrédnak, az első modern olympia úszóhősének pompás stadiontervét tüntette ki a versenybíróság a II. díjjal (az első nem adták ki).

Sikert hozott a párizsi olympia céllövősportunkra is: Halasy megszerezte az agyaggalamblovészeti egyéni bajnokságát.

De nem takargatjuk fájó sebeinket sem! Evezőssportunk hanyatlóban van. Az olympiai versenyeken még sohasem értünk el sikert sem ebben a sportágban, sem a kerékpározásban, a súlyemelésben pedig még csak kísérletet sem teszünk, pedig szomszédaink egyre-másra aratják itt babérait.

Van azonban egy sportág, a ping-pong, amelyben a háború után megszereztük a világhegemóniát. Az olympia műsorán ugyan nem szerepel, de az évről-évre rendezett világbajnokságok mindig magyar dicsőséget hirdetnek. Pécsi, Jacobi, Mechlovits, Bellák, Glanz, Barna, Szabados, Mednyánszky Mária nevét mindenütt ismerik, ahol e kedves sportágnak hívei vannak.

Ha most végigtekintünk sportunk fejlődésén, megelégedéssel s talán némileg jogos büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy sportteremtett, magas sportkultúrájú nemzet vagyunk, hiszen alig van sportág, amelyet ne művelnénk és amelyben kiemelkedő eredményt ne tudnánk felmutatni.

Kiváló szakemberek vezetik az egyes sportágakat és lelkesedésük versenyez szakértelmükkel. Sztankovits, Misángyi, Moldoványi, Molnár D., Zuber (atlétika), Fodor, Fischer, Szigeti, Zsarnóczay (futbal), Donath, Halmay, Homonnay, Kiss Géza, Komjádi (úszás), Rakovszky Iván, Krencsey Géza, Palotay Kovács, Schenker (vívás), Kankovszky, Tatic (ököl-vívás), Brüll Alfréd, Csillag, Dinich Vidor, Radvány, Szieberth, Varga, Weisz Richárd (birkózás), Szentgyörgyi, Minder, Lauber (jég sportok), Perger (evezés), Demény, Kmetykó, Bernáth (torna), Kertész (tenisz), Kirchknopf (kerékpár), Jacobi, Mechlovits (ping-pong), Szukováthy (sporthigiénia), gróf Andrássy Géza, Mártonffy, Múzsza (olympiai ügyek) stb. neve a külföldi sportnemzetei előtt is jól ismeretes.

1921-ben új szervezetet nyer az Országos Testnevelési Tanács, s ugyanezen évben jelenik meg gróf Klebelsberg Kuno és Karafiáth Jenő elgondolásában testnevelési törvényünk is. Az állam feladatai közé utalja ez a testnevelést és így lehetővé teszi áldásainak a nemzet minden rétegére való kiterjesztését. Ezt a célt szolgálja az új Testnevelési Főiskola is.

